

Maurice Blanchot

Amit tőle tanultunk

A judaizmusról és Emmanuel Lévináról Maurice Blanchot elő alkalommal az Arche 1988. májusi számában, egy Solomon Malkának írt levélben beszélt.

Azt hiszem, közismert mindaz, amit Emmanuel Lévinának köszönhetek, aki ma a legrégebbi és egyedüli barátom, aki a „te” használatára jogosít. Az is tudott, hogy 1929-ben a Strasbourgi egyetemen találkoztunk először, ahol oly sok kiváló tanártól kaptunk többet közepszerű filozófiánál. Vajon véletlen volt-e találkozásunk? Meglehet. Ám barátságunk nem a véletlen vagy a szerencse műve volt. Valami mély dolog sodort minket egymás felé. Nem mondanám, hogy eredendően a judaizmus, de a jókedve mögött volt valami megfoghatatlan komolyság és szépség, ahogyan – minden tudálékosságtól mentesen – az életet a mélyére hatolván felfogta. Ugyanakkor neki köszönhetem, hogy közel kerültem Husserlhez, miként Heideggerhez is, akinek előadásait Németországban hallgatta, ahol már feltámadtak a visszás politikai mozgólódások. Szinte egyszerre hagytuk el Strasbourgot, hogy Párizsba menjünk, és jóllehet a kapcsolat közöttünk sohasem szakadt meg, egy pusztító háború szörnyűsége kellett, hogy az időközben meglazult barátságunk újra megszilárduljon, olyannyira, hogy amikor Franciaországban Lévinas hadifogoly volt, egy félig-meddig burkolt kérés formájában rám bízta szerettei megóvásának gondját, akiket – jaj! – a gyűlölt politika veszélyei fenyegettek.

Nem folytatom az életrajzi kitérőket, jóllehet emlékük igen élénk bennem. Nyilvánvaló, hogy a náci üldöztetés (ami már a legelején megkezdődött, ellentétben azzal, amire bizonyos filozófiatanárok akarnak rábírní minket, hogy elhitessék velünk, 1933-ban, amikor Heidegger a pártba belépett, a nemzetiszocializmus még szalonképes, s nem elítélendő elmélet volt) ébresztett rá minket, hogy a zsidók a testvéreink, és hogy a judaizmus több mint kultúra, sőt több mint vallás: a másik emberrel való kapcsolatunk alapja [...]

Martin Bubertől megtanultuk Én és a Másik viszonyának mindenek fölöttiségét, felfedezvén számunkra a meghatódottság érzése mögött (de ugyanakkor az ész követelményénél fogva) a „te” mondásában rejlő gazdagságot és szépséget. Az Én Te-hez való viszonya mindenek fölött áll: alapjaiban különbözik az Én-Az viszonytól. E találkozás bármilyen kapcsolat lehetőségét megelőzi; e találkozás során egy villámcsapással létrejön a nem remélt, nem várt kölcsönösség, amelynek pillanatát illetően még bennünk a kétely, miközben bizonyosak vagyunk felőle. De vajon e kölcsönösség következtében nem feledkezünk-e meg arról, hogy az Én sohasem képes a Másikkal egyenlővé válni, hiszen e Másik maga a Másik ember? Pontosan ez az, amit Lévinastól tanultunk. Olyan tudás, ami több pusztá tudásnál. Egy igen nehéz útra kalauzol minket, amelyre csak a filozófia teljes átalakításával léphetünk, akkor, ha az etikát mindenek elébe helyezzük. Így a Másik embert nem a barátság boldog vagy nyers egyenlőségében fedezhetjük fel, hanem a határtalan felelősségben, mely által adóssá, vagyis tússzá válunk, miközben lelepleződik előttünk Te és én szimmetriahiányának különössége. Ego nélküli én, mely híján van a szubjektivitás elégséges feltételének, és megkísérli megfosztani magát mindattól, ami azzá teszi, sőt magától a létől is, ám nem egy tisztán személyes aszkézis érdekében, hanem azért, hogy megpróbáljon összhangba jutni az etikai elkötelezettséggel, amit az arcban és az arc láthatatlanságában ismerek fel, mely nem valamiféle forma, hanem a halálnak kiszolgáltatott Másik ember erőtlensége; vagy amit a „Mondás”-ban ismerek fel, melynek révén, amikor a Másik emberhez beszélek, hozzá folyamodom – egy olyan megszólítás vagy segítségül hívás révén, amikor a hívott fél elérhetetlen, mivel mindig rajtam kívül van, fölöttem áll és rám nehezedik.

TARNAY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA